

fj.onu.edu.ua
Одеса, Французький бульвар,
24/26

ЕРИСТИКА В ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (вибірковий компонент)

Ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Журналістика

Курс навчання: 3 очна (денна)

Кількість кредитів: 3

Мова викладання: українська

Дні, час, місце: Французький б-р, 24/26, за розкладом

Консультації: Французький б-р, 24/26,

щотижнево за розкладом

Zoom-посилання (вказати у разі наявності постійного та незмінного посилання)

СИЛАБУС

Викладач: доктор філологічних наук, професор
МУСІЙ Валентина Борисівна

Контактна інформація: e-mail v.musii@onu.edu.ua

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися через вказаний e-mail, очні зустрічі на консультаціях, Zoom-консультації та гугл-клас.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Мета курсу: формування розуміння здобувачами журналістської праці як акту публічної комунікації, у тому числі й мистецтва переконання та впливу на слухача та читача, якщо йдеться про публіцистичні жанри; вміння аргументувати свої думки, володіти стратегіями поведінки у суперечці під час ток-шоу, дебатів тощо.

Завдання курсу:

- формування здатності до володіння словом у професійній діяльності;
- допомога в оволодінні мистецтвом встановлення контакту зі слухачами (читачами);
- надання інформації про правила ведення дискусії;
- теоретична, а також психологічна підготовка здобувачів до успішної поведінки під час суперечки;
- повідомлення про алгоритми надання власної аргументації та подальшого аналізу здійсненої аргументації.

—
—

Курс складається з двох модулів:

Змістовий модуль 1. Еристика як мистецтво

Змістовий модуль 2. Еристика в журналістській практиці

Пререквізити: Публічні комунікації. Соціологія масових комунікацій. Діяльність пресслужби. Сценарна робота. Журналістська етика та медіа критика.

Постреквізити: Журналістська майстерність. Медіатехнології. Медіавплив. Критичне мислення та текстотворчість.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- історію розвитку еристики як майстерності суперечки;
- теоретичні основи риторики, еристики та теорії аргументації;
- природу і сутність логічних помилок, софізмів та психологічних маніпуляцій;
- стратегії застосування еристики в політичному, соціальному та медіа просторі дискурсах.

вміти:

- критично аналізувати висловлювання, заяви та публічні виступи;
- застосовувати техніки ведення «гострого» інтерв'ю та моделювання дискусій;
- вибудовувати власну сильну аргументацію та протидіяти тиску опонента;
- створювати журналістські матеріали, що викривають маніпулятивні технології.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.) та практичних (14 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.) – для очної (денної) форми навчання.

Зміст навчальної дисципліни

Тема	Результати навчання	Форми робіт
Теоретичні засади курсу	Засвоєння знань про зміст поняття «еристика», предмет та об'єкт еристики; про спільне та різницю між еристикою та риторикою; про складники еристики - поділ еристики на діалектику (пошук істини) та софістику (мистецтво переконання), про ролі учасників суперечки: пропонента, опонента, аудиторії	Виклад теоретичного матеріалу на лекціях та презентація лекцій у гул-класі; перевірка стану виконання завдань СР; опитування на практичних заняттях

Історія еристики	Отримання здобувачами знань про основні етапи формування та розвитку еристики: Сократ та запропоноване ним мистецтво маевтики; стратегії софістів у здобутті перемоги у суперечці, незважаючи на істинність тез, що захищаються; розвиток розуміння еристики Артуром Шопенгауером («Еристика, або Мистецтво перемогати у суперечках»), стан еристики сьогодні.	Виклад теоретичного матеріалу на лекціях та презентація лекцій у гул-класі; перевірка стану виконання завдань СР; опитування на практичних заняттях
Мистецтво полеміки	Розвиток уявлень здобувачів про сутність полеміки та її різновидів, про етику (система знань про мораль) та етикет (синтез правил поведінки, які регулюють зовнішні прояви людських стосунків) полеміста, про полемічні прийоми (стратегії та тактики суперечки), заборонені прийоми полеміки з метою тролінгу або дискредитації супротивника	Виклад теоретичного матеріалу на лекціях та презентація лекцій у гул-класі; перевірка стану виконання завдань СР; опитування на практичних заняттях
Дискусія як різновид еристики	Формування знань здобувачів про сутність, мету, етапи організації дискусії, про аргументацію, її складники, структуру, різновиди; оволодіння стратегіями успішної поведінки під час суперечки як фактор, що обумовлює її результат.	Виклад теоретичного матеріалу на лекціях та презентація лекцій у гул-класі; перевірка стану виконання завдань СР; опитування на практичних заняттях
Еристичний аналіз інтерв'ю	Набуття здобувачами техніки "гострої" розмови, формування знань про етапи підготовка до інтерв'ю з "важким" спікером, про стратегії прогнозування можливих маніпуляцій, оволодіння технікою постановки закритих, відкритих та альтернативних питань та засобами протидії ухиленню співрозмовника від відповіді на питання. Засвоєння методу "сократівського діалогу" для викриття суперечностей у словах співрозмовника.	Виклад теоретичного матеріалу на лекціях та презентація лекцій у гул-класі; перевірка стану виконання завдань СР; опитування на практичних заняттях

Мистецтво еристики під час публічних дебатів та ток-шоу.	Набуття здобувачами навичок вибору ролевої настанови модератора (арбітр чи учасник гри); розуміння характеру впливу формату шоу (обмеження в часі, кількість учасників) на якість дискусії. Оволодіння мистецтвом розпізнавання невербальних прийомів еристики: жести, міміка, інтонаційний тиск. Набуття здобувачами навичок створення журналістського матеріалу-деконструкції, що пояснює аудиторії, які маніпуляції були використані.	Виклад теоретичного матеріалу на лекціях та презентація лекцій у гул-класі; перевірка стану виконання завдань СР; опитування на практичних заняттях
Протидія супереччї заради суперечки в PR-текстах та на прес-конференціях.	Оволодіння здобувачами стратегіями аналізу прес-релізів на наявність маніпулятивної лексики, евфемізмів, замовчування невігідної інформації, технікою підготовки "незручних" питань для прес-конференцій. Формування знань про засоби відмежування фактів від оціночного судження у заявах компаній та політичних партій.	Виклад теоретичного матеріалу на лекціях та презентація лекцій у гул-класі; перевірка стану виконання завдань СР; опитування на практичних заняттях

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. **Борг Дж.** Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. Харків: Вид-во «Ранок»; Фабула, 2020. 304 с.
2. **Іванова О., Мойсеєва О., Стеблина Н.** Місцева преса: посібник для ЗМІ. Як регіональним журналістам працювати за часів нових медіа та кризи демократії / Під ред. О.Іванової. Київ: ТОВ «Бізнесполіграф», 2019. 232 с.
3. **Кацавець Р.** Ораторське мистецтво: підручник. Київ: Алерта, 2021. 250 с.
4. **Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І.** Риторика: підручник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2018. 496 с. **Шаповалова Г.** Основи медіариторики: навчально-методичний посібник. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2024. 56 с.
5. **Шинкарук В.Д., Теслюк В.М.** Основи риторики: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2021. 320 с.
6. **Шотурма Н.** Медіариторика: Хрестоматія. Івано-Франківськ: ПНУ, 2024. 126 с.

Додаткова

1. **Блінов Є.М.** Соціальні комунікації місцевої влади у воєнний час (на прикладі Одеської міської влади). *Діалог: Медіастудії* / За ред. О.Іванової. Одеса, 2023. Вип.29. С.21-34.
2. **Вівдич М.** Особливості тематики та структури соціальних ток-шоу на українському телебаченні (на прикладі телеканалів «Інтер», «СТБ» та «Україна»). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2018. Т.72/73 (3/4). С.67 – 76.
3. **Карнегі Д.** Як здобувати друзів і впливати на людей. Київ: КМ-Букс, 2024. 256 с.

- 4. Ковальський Ст.** Протидія російській дезінформації та пропаганді в українському інформаційному просторі (на прикладі електронного ресурсу Центру протидії дезінформації при РНБ України). *Діалог: Медіастудії* / За ред. О.Іванової. Одеса, 2023. Вип.29. С.96 – 108.
- 5. Олійник С.** Сучасна ділова риторика. Київ: Кондор, 2018. 166 с.
- 6. Супрун В.М.** Сучасні соціальні ток-шоу в телевізійному просторі України. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021.Т.32 (71) № 1. Ч.3. С.175 – 180.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://dspace.nbuv.gov.ua/> Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України
2. <https://ouci.dntb.gov.ua/Open> Ukrainian Citation Index (OUCI) – українська база даних наукових цитувань

ОЦІНЮВАННЯ

Форма підсумкового контролю – залік / іспит.

Методи поточного контролю: оцінювання участі здобувачів у вирішенні проблемних питань під час аудиторної роботи, оцінювання виконання завдань СР, відповідей на практичних заняттях.

Методи періодичного контролю 1: аналіз здобувачем рівня володіння журналістом мистецтвом комунікації та запобігання стратегіям уникнення респондентом відповіді на «незручні» питання.

Методи періодичного контролю 2:

Критерії оцінювання завдання виділеного на періодичний контроль

1. Аналіз поведінки інтерв'юєра та респондента під час інтерв'ю (приклад інтерв'ю здобувач обирає самостійно).
 2. Аналіз тексту проблемного нариса (за вибором здобувача) з точки зору наявності у ньому аргументації та аналізу цієї аргументації
- Критерій 1: логічність та послідовність викладу думок;
 Критерій 2: уміння мотивувати власні висновки;
 Критерій 3: критичність мислення

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Змістовий модуль № 1	Поточний та періодичний контроль			Сума балів
	Періодичний контроль 1	Змістовий модуль № 2	Періодичний контроль 2	
50	20	15	15	100

Види навчальної роботи	Бали за 1 заняття	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	10	5	0-50
Періодичний контроль 1 (аналіз поведінки інтерв'юєра та респондента)	15		0-15

Усього за змістовим модулем 1	25	40	0-65
Змістовий модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	10	2	0-20
Періодичний контроль 2 (аналіз аргументації в проблемному нарисі)	15		0-15
Усього за змістовим модулем 2	25	10	0-35
Підсумкова сума балів	50	50	0-100

Самостійна робота здобувачів

Робота здобувачів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Самостійна робота (СР) включає в себе конспектування наукової літератури, розробку сценарію дискусії, підготовку низки питань для інтерв'ю тощо. Увесь обсяг СР містить завдання які вимагають від студента систематичну самостійну роботу.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Здобувачі, які навчаються в асинхронному режимі мають можливість виконувати та завантажувати завдання в гугл-клас паралельно зі здобувачами, які відвідують заняття в аудиторіях. Враховуючи те, що здобувачі можуть знаходитися в інших часових поясах – їм надається можливість завантажити виконані завдання не пізніше, ніж вечір наступного після проведення заняття в аудиторії дня. Завдання, які здаються із запізненнями без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку – (-50%) від загальної кількості балів за практичне заняття. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись онлайн з використанням дистанційних технологій (платформи ZOOM). Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). У випадку відсутності здобувача на лекції або практичному занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліково-екзаменаційній відомості та заліковій книжці.